

Narrativa al Camp de Tarragona: balanç d'un any

JOAN CAVALLÉ

Se'm demana que faci balanç de les publicacions de narrativa en català corresponents als autors de l'àmbit territorial, semiadministratiu, del Camp de Tarragona. És una comesa difícil, ja que, per parlar-ne, primer s'ha de saber què hi ha. I, tot i que jo procuro estar més o menys informat del que fan els meus companys de ploma, l'actual dispersió del mercat editorial i la multiplicitat de les formes de comunicació ho dificulten.

Com que primer de tot es tractava de saber amb quin material ens enfrontàvem, calia reunir el màxim d'informació, cosa que vam intentar, d'una banda (la que gaudia de major probabilitat d'èxit) a través d'ESCAT, reclamant als mateixos autors, directament, aquesta informació; i també a través de les meves vies pròpies, o d'altres de circumstancials, he pogut arribar a la següent comptabilització.

Entre maig de 2016 i abril de 2017, els autors del Camp de Tarragona han publicat un total de 19 novel·les, 6 volums de relats (o microrelats) d'un o diversos autors, a més de 3 publicacions de textos diversos entre els quals cal comptar-hi els relats breus. Tot això fa 28 llibres. N'he pogut llegir 26. Els altres, si no els he llegit és perquè no els he pogut obtenir, malgrat haver-ho intentat per diferents procediments. Començo demanant disculpes per aquests que no podré esmentar adequadament. També demano disculpes per la pressa amb què he hagut de fer algunes lectures (els llibres que m'han arribat més tard).

Com es pot comprendre, parlar de tots aquests llibres no pot fer-se amb la pretensió de dedicar-hi un mínim espai a cada un, com si es tractés d'una suma de comentaris, ordenats cronològicament, alfabèticament o temàticament. Amb tot, el propòsit de parlar de tots hi és.

La manera com ho plantejaré serà, doncs, establint un recorregut per tota aquesta vasta producció, entretenint-me una mica en cada un dels títols, bàsicament els d'autoria individual, i, posteriorment, intentant trobar algunes consideracions de conjunt que ens ajudin a comprendre en quin moment es troba la producció narrativa al Camp de Tarragona. Com que tot plegat potser es faci una mica llarg, la segona part hauré de reduir-la potser a una mínima expressió.

La manera de parlar de tota aquesta producció narrativa que m'ha semblat més adequada ha estat inserint cada llibre en la trajectòria de cada un dels autors. Això ens permetrà no només conèixer i valorar les diferents propostes que han aparegut en els darrers mesos, sinó també tenir-ne una perspectiva en el

temps, que ens permetrà un diagnòstic més afinat sobre la salut de la narrativa en el nostre àmbit geogràfic.

El primer que farem serà, doncs, traçar un mapa. Desplegarem tota aquesta vintena llarga de llibres per veure la patxoca que fan en conjunt i de cada un dels llibres traçarem una línia retrospectiva seguint la trajectòria de cada autor. D'aquesta manera obtindrem una mena de canemàs o de teixit fet d'itineraris personals, alguns molt llargs, d'altres de ben breus, alguns de continuats, d'altres d'intermitents, alguns seguint una línia més o menys recta, d'altres decantant-se per gèneres diversos, o fins i tot bifurcant-se cap a una literatura per a adults i una altra de pensada específicament per als més joves.

Un cop fet aquest desplegament (òbviament, mental), del primer que me n'adono és que aquesta història que avui expliquem comença a principis dels anys 80. Els escriptors actius que remunten més enrere els seus inicis van publicar els seus primers llibres en aquestes dates. Abans d'això, els escriptors que avui tenim en actiu o eren massa joves, o no escrivien o encara no havien fet el salt a la narrativa. Els anys 70 havien estat quasi un desert narratiu. Els més vells, com Bladé Desumvila, es dedicaven a publicar els seus dietaris. Alguns altres, com Josep A. Baixeras, havien decidit fer una pausa en la seva activitat com a escriptors. I la majoria dels autors que llavors començaven esmolaven les seves eines en el llenguatge poètic. Noms com Marcel Pey, Pep Zaragoza, Ismael A Lludrigues o, una mica més tard, Olga Xirinacs, Magí Sunyer, Lluís Figuerola publicaven les seves primeres obres, generalment a l'emparedat de col·lectius literaris¹.

Però, com deia, a començaments dels anys 80 apareixen un seguit d'autors que ja no han deixat d'escriure fins ara. Després, se n'hi han afegit d'altres i segueixen afegint-se'n. Enguany mateix, ni més ni menys que set persones de les nostres comarques han publicat el seu primer llibre de narrativa. El relat que faré començarà per aquells que van començar a publicar fa aproximadament un quart de segle, i segueixen fent-ho. I acabaré amb aquest grup dels autors acabats d'estrenar.

Primera remesa

Deixeu-me que comenci, encara que sigui simbòlicament, per **Olga Xirinacs**. Perquè ella, l'any passat, amb motiu dels seus 80 anys, va escriure un llibret que venia a ser una reflexió sobre el moment creatiu que vivia, associat a una malaltia, i amb al·lusions freqüents a una dallà. El llibre, *La crisi dels vuitanta*²,

¹ Amb tot, no pot dir-se amb caràcter absolut que durant els anys 70 no es publicà narrativa. En van editar, algun volum isolat, autors com Josep Batalla Ribé, Ramon Comas i Maduell, Josep Iglésies, Josep M. Sonntag i fins i tot iniciava la seva carrera literària Andreu Sotorra.

² Olga Xirinacs. *La crisi dels vuitanta*, editorial Meteora, 2016.

precisament acabava amb les paraules: “Cal que em recullin, i que sigui ben aviat, ben esmolat el tall”. Però ha passat un any i el que ha fet l'autora ha estat obsequiar-nos amb una nova novel·la (50 altres llibres de narrativa l'han precedit, que aviat està dit!), **Reencarnacions miserables**³. L'obra és ni més ni menys que una peça més en la complexa construcció que ha fet l'autora al voltant del tema de la mort. Fem repàs només a alguns dels seus títols més coneguts, per veure-ho: *Interior amb difunts*; *Al meu cap, una llosa*; *Relats de mort i altres matèries*; *Enterraments lleugers*; *No jugueu al cementiri*; *Setmana de difunts...* L'autora que ha parlat d'assassinats, de suïcides, de cementiris, d'éssers que transiten entre la vida i la mort, de presències inquietants procedents del més enllà; l'autora que ens ha fet conèixer i visitar el cementiri dels Jans; o que ha inventat per a tots els lectors un personatge com Jaume Rius, amb tot un món subterrani que circula pel subsòl misteriós d'aquesta ciutat que està feta de múltiples estrats corresponents a successives etapes; aquesta autora ara ens aporta una novel·la que té una mica del que tenien novel·les anteriors, però a més a més, com diu el títol, amb el tema específic de la reencarnació. Ho fa a través, sobretot, del personatge protagonista (i un bessó seu), un ésser reencarnat des de la més remota prehistòria, amb la peculiaritat que conserva memòria de totes les seves vides passades, una visió tràgica del que significa, o podria significar, l'eternitat. Una obra, en definitiva, que no pot entendre's sinó com la continuació d'un relat iniciat al començament d'aquest trajecte personal, que continua donant-nos pistes sobre aquesta Tarragona subterrània i misteriosa, construïda de capes, però que sobretot constitueix una lúcida i distanciada reflexió sobre què significa la vida i en què consisteix la mort. També, una Tarragona al marge de l'oficial, en què prenen carta de naturalesa uns ciutadans acabats d'arribar però que ja són una presència indefugible.

Una mica abans que Olga Xirinacs, el 1981, **Margarida Aritzeta** publicava el recull de contes amb el qual havia obtingut el Premi Víctor Català 1980. La seva trajectòria creativa, sempre dins dels límits de la narrativa, ha transitat sovint per la literatura juvenil i s'ha diversificat en camps temàtics i gèneres diversos, des de la novel·la mitològica, al gènere històric o el relat d'intencionalitat i tema polítics. Entre les seves darreres aportacions hi ha la creació de la inspectora Mina Fuster, un personatge que de moment ja ha donat dues novel·les i que a més viu un moment especialment actiu entre nosaltres, i també el tractament del tema dels maquis, com a aportació molt personal a això que en diem recuperació de la memòria història. Després d'*El pou dels maquis* (2013) ara ha arribat el torn a **La filla esborrada** (inici a més de la col·lecció de narrativa de Capital Books)⁴. A diferència de la novel·la

³ Olga Xirinacs. *Reencarnacions miserables*, Arola editors, 2017.

⁴ Margarida Aritzeta. *La filla esborrada*, Capital Books, 2017.

d'Olga Xirinacs, que era especulativa, aquesta planta els seus peus a terra, en la dura realitat, basant-se en una història real, que l'autora ha conegut per via oral, tot i que després hi ha afegit allò que hi aporta la documentació històrica i la imaginació literària. De tota manera, malgrat la base real i el rerefons històric, la novel·la funciona com un artilugi literari al voltant del tema universal de l'amor impossible no perquè no sigui correspost, sinó perquè les circumstàncies no permeten que tingui una realització feliç. Aquesta història, a més, en certa mesura n'origina una altra, que és la que dona títol a la novel·la. D'allò, d'aquell amor, en va quedar una criatura que es va convertir en una de tantes persones amb la paternitat amagada. Es tracta d'una novel·la molt versemblant, amb bones descripcions de paratges (de les muntanyes de Prades) i de situacions, amb tot un seguit de secundaris, com la tia Matilde, el pare, la Laura i el Gabriel molt ben dibuixats. També aquell parell d'animalots, germans, que es dediquen a la cacera de l'home a compte de la guàrdia civil. I un passatge molt tràgic, i de molt patir, el moment que intueixes que els dos germans, Gabriel i Andreu, s'acabaran enfrontant.

Més o menys per la mateixa època que aquestes dues autores s'estrenaven en el camp de la narrativa, apareixia a Tarragona, el 1983, una novel·la curiosa escrita a quatre mans. El propietari de dues d'aquelles mans, **Francesc Valls-Calçada**, ha seguit escrivint, amb intermitències, amb oscil·lacions entre novel·la i poesia, però sense deixar-ho mai. La novel·la que ha aparegut aquest St. Jordi passat, *Un regal per al Führer. Cada dia era l'últim*⁵ representa un nou acostament de l'autor al món jueu en els seus diferents aspectes. Si a *Shalom Tarragona* ho feia des de la recerca i l'afany divulgatiu, i a la novel·la *Cent dòlars i una cabra*, ens convidava a entrar en l'Israel d'avui, a la nova novel·la ens trasllada a un dels temes mítics i terribles d'aquest poble: l'Holocaust, fruit d'una de les bogeries més grans de la Història. El relat de Valls reprèn un fil argumental que ell ja havia tractat en una altra novel·la, *El domador de puces*, la llegenda al voltant del segell del rei Salomó, i això fa que la novel·la traslladi la seva acció a una Tessalònica poblada de jueus, en el moment en què la ciutat és ocupada pels nazis. Com en altres lectures de les que aniré comentant, aquí ens trobem amb dues històries paral·leles, contades per veus diferents: en primera, la història del jove jueu Mosi Tarragano (descendent d'una de les famílies expulsades de Tarragona el 1492); en tercera, la de Klaus Schmidt, el fill petit d'un exmilitar de la Gran Guerra, que l'avorreix perquè sospita que és fill d'una relació adúltera de la seva dona amb un jueu. Tots dos relats es fonen en un mateix, quan els dos personatges coincideixin, el primer com a perseguit i el segon com a invasor; el primer en qualitat de guardià del segell de Salomó, el segon com a cercador d'aquest segell, cregut que si aconseguix obsequiar-lo al Führer això el prestigiarà davant del seu pare.

⁵ Francesc Valls-Calçada. *Un regal per al Führer. Cada dia era l'últim*, Arola editors, 2017.

Suposo que l'autor deu estar ben documentat sobre els fets històrics que explica, i sobre la quantitat de costums i rituals jueus que esmenta. En qualsevol cas, si s'ho hagués inventat, hauria creat igualment un món creïble. En el fons d'aquesta història, més enllà d'un retrat particular de l'Holocaust (en els inicis), la novel·la presenta la descoberta de l'amor per part d'un noi tímid, però que se sent posseït per una força irresistible que li proporciona l'anell. El més remarcable de tot, però, és que aquesta història terrible i angoixant, Francesc Valls l'explica combinant bones dosis d'humor amb la tragèdia.

Una altra autora que inicia la seva carrera literària en els primers anys vuitanta és **Maria Lluïsa Amorós**. Procedent d'una fructífera nissaga literària reuenc, ha anat dedicant-se amb notable continuïtat a la narrativa, potser amb més dedicació a la juvenil, però cada vegada amb més presència entre el públic adult. Precisament la seva darrera novel·la, *El retorn de l'Àngela*⁶, té aquesta voluntat. L'experiència acumulada per l'autora quan s'adreça al lector jove, sovint inventant-se mons fantàstics, no troba correspondència en les novel·les per a adults, en què ens trobem amb personatges de carn i ossos, ben quotidians, que s'enfronten als seus problemes de cada dia. Tal com assenyala el títol, es tracta d'una novel·la que planteja un retrobament. L'Àngela del títol torna a la seva ciutat, Reus, després de dècades d'absència, per enfrontar-se, morts els seus pares, a la venda de l'habitatge on va viure la infantesa i l'adolescència. Aquest retrobament amb la ciutat, especialment aconseguit quan passeja pels carrers principals i identifica els canvis que s'hi han produït, discorre paral·lel al retrobament amb tres amigues que havien deixat de veure's tots aquests anys. Així doncs, en lloc d'una vida, trobem quatre vides de dones normals i corrents, amb les seves històries particulars: casaments, separacions, malalties, morts, etc. Però junt a tots aquests retrobaments la novel·la en té encara un altre. La casa en venda amaga un secret. Per unes velles fotos, sap que la seva mare no és qui es pensava. Un nou cas, doncs, d'identitat amagada, a causa dels estralls de les guerres, un tema que ja hem vist en la novel·la de la Margarida Aritzeta i que retrobarem en altres. En definitiva, la nova novel·la de M. L. Amorós és una reflexió sobre el pas del temps, sobre els efectes que causa sobre les nostres vides i, també, sobre la persistència del record.

Acabo aquesta primera remesa de títols amb el nom de **Rosa Pagès**. Ella també forma part d'aquesta fornada, ja que el 1985, amb només 18 anys, publicava el seu primer llibre. Des de llavors n'ha publicat nou entre novel·les i reculls de relats. L'any passat va guanyar el premi Ciutat de Manacor, amb *Negra*⁷. En aquesta ocasió, es capbussa en el gènere històric i ho fa amb consciència, serietat i sense massa escarafalls. La novel·la (o la narració)

⁶ Maria Lluïsa Amorós. *El retorn de l'Àngela*, Onada edicions, 2017.

⁷ Rosa Pagès. *Negra*, Món Llibres, 2016.

històrica té alguns paranys. Caure en anacronismes, falsedats històriques per pur desconeixement... com més enrere ens remuntem en el temps, més perills. Perquè podem saber com eren les esglésies, quins càrrecs municipals hi havia, què menjaven i com actuaven els metges... Però saber com sentien, què els preocupava en el dia a dia, això ja és més difícil. I, sobretot, triar la veu, quina veu, decidir com parla aquesta veu. Fins i tot una veu externa als fets i omniscient és una veu diferent. S'ho mira sabent de què parla, no com l'investigador que va descobrint un món desconegut. La Rosa Pagès basteix un retrat d'època a partir de la vida d'uns personatges i ho fa amb una veu que no ens alligona ni ens informa, però ens transporta a aquell temps, ens capbussa en l'ambient, en la manera de percebre les coses. En certa mesura és una novel·la més impressionista que narrativa, perquè el retrat està fet de petits quadres que ens transmeten fragments d'aquell viure particular. I al final la història ens interessa menys que aquest retrat. La història relata les vides particulars d'un microcosmos humà situat en una petita població catalana (probablement Reus), poc després de la mort de Martí l'Humà. Els fets històrics són citats però no s'hi entreté gaire. Només la presència fugissera de Vicent Ferrer fa sospitar que hi puguin tenir un paper important, cosa que no s'esdevé. El que s'esdevé resulta una violenta i reprimida història de sexe, de dominació i de servitud sota l'amenaça cada vegada més pròxima de la pesta, que ho assolirà tot.

Segona remesa

En aquesta primera part del viatge ja hem pogut veure una bona part de bons i variats textos narratius, que apunten una notable diversitat de temes i gèneres: la mort com a preocupació existencial, les marques inesborrables (malgrat el títol) de les guerres, la persistència del record i la tenacitat de l'oblit.

A la segona part del viatge ens trobarem alguns autors que van començar a escriure i publicar narrativa una mica més tard que els anteriors, però que, quan s'hi van posar, van fer-ho intensament i avui ens poden oferir una obra comptacta, valuosa i coherent.

Començo per **Jordi Tiñena**. Quan el 1994 guanya el Premi Ciutat d'Alzira de novel·la i l'any següent publica les seves dues primeres obres narratives, ja feia anys que es dedicava, entre altres coses, a versionar per al públic actual textos catalans medievals. Des d'aquell moment, ha anat publicant novel·les amb regularitat. S'hi han vist, amb facilitat, dues constants. D'una banda, un seguit de textos d'ambientació històrica. D'altra banda, una part d'aquestes novel·les ubicades a la ciutat de Tarragona. De tota manera, seria reduccionista classificar-lo a partir d'aquests dos paràmetres. Sigui com sigui, les darreres novel·les de Tiñena continuen sentint-se còmodes en la mediterrània Tarragona, però en canvi han buscat situar-se en temps més pròxims. I, a més,

a *La mort sense ningú*⁸, ha encetat la seva aventura particular en el camp de la novel·la criminal o negra. En aquesta mena de novel·les, un dels encerts o desencerts bàsics és la tria del personatge que fa el paper d'investigador, el que guiarà el lector en l'art de desembolicar la troca. Tiñena l'encerta, segons el meu paper, creant la parella integrada pel sotsinspector Vidal i el caporal Veciana, una mena de Quixot i Sanxo, o si voleu encara millor de Jacques i el seu amo, les criatures de Diderot, perquè les elucubracions de Vidal no són fantasies d'origen cavalleresc, sinó especulacions de base filosòfica (la seva carrera inicial, frustrada perquè no se sent bé ensenyant adolescents). No sé, d'altra banda, si és exagerat, però diria que aquesta és una de les novel·les, de les que porto llegides fins al dia d'avui, que pot passar com el retrat més aproximat i alhora crític de la Tarragona d'avui (dos mil i tants; de fet, la data es pot precisar, ja que, durant el relat, s'aprova la llei Wert: per tant, 2006; pàg. 128), fins al punt que de vegades es pot pensar que es tracta d'una novel·la en clau (per exemple, amb el personatge Carlos Esteban).

Hi ha un altre autor amb llarga trajectòria que, a diferència dels anteriors, no sempre ha estat entre nosaltres. Nascut a Galícia, establert primer a València i després de destacar, des dels anys 80, com a poeta i com a narrador, amb notables premis, fa uns anys va imprimir un gir a la seva carrera, no només pel fet de reenfocar-la específicament a la novel·la. També perquè ara el veiem sovint revestit amb l'uniforme de fotògraf. Coincideix, també, que s'ha establert a Tarragona. **Xulio Ricardo Trigo** ha viatjat en les seves darreres obres a diferents moments de la Història (amb majúscula), amb la voluntat d'inventar històries (amb minúscula) que, en certa mesura, ens vénen a dir que, abans i ara, el mal obrava de similars maneres. Els crims d'*El somni de Tàrraco*, ambientada en l'època d'August no estan massa lluny dels que mouen la trama de la seva darrera novel·la, *L'objectiu del crim*⁹. D'una banda, és una novel·la policíaca, com fa suposar el títol, amb la qual cosa s'afegeix a la nòmina d'autors que escullen aquest gènere per expressar-se (però, com ja he dit, *El somni de Tàrraco*, malgrat l'època, també era en certa mesura una novel·la policíaca). Trigo no l'ambienta a Tarragona, sinó a la Barcelona dels anys seixanta, amb la porta oberta al Berlín coetani i a l'Europa en guerra. Es tracta d'un creuament de novel·la policíaca i de novel·la històrica, o de denúncia política, amb unes bones dosis de conflicte sentimental i molta sang i sexe. Confesso, personalment, que se'm fa molt difícil concebre uns policies del règim franquista, els grisos de Via Laietana en concret, com a gaire bones persones i parlant en català. Però si deixem aquesta opinió de banda, la novel·la constitueix un viatge a un episodi col·lateral de l'Holocaust, que precisament té l'ofici de fotògraf com a element protagonista. Així doncs, una

⁸ Jordi Tiñena. *La mort sense ningú*, Llibres del Delicte, 2016.

⁹ X. R. Trigo. *L'objectiu del crim*, RBA, 2017.

història del present narratiu (Barcelona, 1961) convergeix en una història del passat (Ucraïna, entre el final de la segona Gran Guerra i avançats els anys 50). Si la primera coincideix ben bé amb els cànons del relat policíac, la segona captiva perquè no saps a on et vol conduir ni de quina manera trobarà la, desconeguda, però pressentida, connexió amb l'altra.

Seguint més o menys aquest ordre cronològic d'ingrés en el món de la narrativa, ara toca que parlem d'un franc tirador. El qualifico així perquè, des de 1988, any en què va publicar el seu primer llibre de creació (en aquest cas, poesia) han vist la llum 16 volums en solitari que duen el seu segell, dels gèneres i formes més dispars. El que publica enguany no ho podia ser menys. Es tracta d'un llibre concebut i editat per ell mateix, **Aleix Cort**, responsable dels textos, i per Rosa Alcoy, autora dels dibuixos. Com el seu títol indica, **33 caps**¹⁰, recull 33 textos que comenten 33 dibuixos corresponents a altres tantes testes humanes. Més que de relats, per tant, potser caldria parlar de descripcions o, fins i tot, de poemes. Però també es poden associar perfectament a la modalitat del microconte, darrerament en voga. Avui dia, sembla que aquesta mena de provatures i col·laboracions siguin infreqüents. El resultat és sa i estimulants. Els dibuixos, atractius. I els textos, plens d'originalitat i gràcia.

I com que hem parlat d'una col·lecció de textos brevíssims, passarem ara, en un salt, a un altre autor que ens en presenta encara més i més breus. L'autor també podria respondre a la definició de franc tirador literari. Ha escrit sobretot guions, també teatre, alguns contes. I ara ens presenta un recull de microrelats. Ell és **Carles Marquès** i el llibre es titula **Capbreu, 322 microrelats**¹¹. L'autor hi navega per la via del joc de paraules: "Està molt contenta perquè ha sabut estar a l'alçada de les circumstàncies. Però és que l'alçada és tan i tan ínfima!" (pàg. 18); atansant-se a l'aforisme: "Escombrant per casa, pensa: d'acord, les bruixes i els bruixots no existeixen. Però aleshores, per què parlar amb certes persones emmetzina?" (pàg. 43). Resumint-se en una instantània: "Prenen un cafè al lloc més car de la ciutat, mentre al seu voltant cauen trossos del sostre, i plaques de la paret: 'Hi estem tan bé, aquí!'" (pàg. 31). En algunes ocasions, assoleix allò que el gènere reclama, un conte en miniatura, amb el seu plantejament del problema i la seva resolució: "Va anar a urgències perquè els braços i les cames se li encarcaraven, i li estaven sortint una mena de filaments llargs a canells i turmells. El metge li va dir que no patís, que l'única cosa que li passava era que, en néixer, no li havien invisibilitzat prou bé els fils" (pàg. 41). Convé dir que aquest conte es titula "El titella". Entre els contes 161 i 204, tots tenen un vincle amb algun indret de Tarragona.

¹⁰ Aleix Cort i Rosa Alcoy. *33 caps*, ed. Aleix Cort i Rosa Alcoy, 2016.

¹¹ Carles Marquès. *Capbreu, 322 microrelats*, Llibres ravissantes, 2017.

El nou segle

Prenem alè perquè ara estem a punt d'entrar al s. XXI, vull dir que parlarem dels autors que han començat a publicar la seva obra en aquesta nova centúria.

Per començar, m'agradaria presentar alhora les novel·les de tres autores que, encara que molt diferents entre si (les autores i les obres) tenen en comú que han publicat a la mateixa col·lecció, de novel·la juvenil, i són, alhora les úniques novetats literàries dels autors del Camp en aquesta modalitat. Les obres les ha editades Onada edicions i les autores són Mònica Batet, Noemi Bagés i Lurdes Malgrat.

He volgut parlar-ne de totes tres alhora, sense barrejar-les però, perquè m'ha semblat oportú de plantejar novament la pregunta "En què dimoni consisteix això de la literatura juvenil?" Fa unes dècades, se suposava que la literatura per a joves era aquella que havia estat prèviament esporgada de paraules malsonants, idees malèvoles, o escenes no aptes per a ments poc formades. Aquesta concepció avui resultaria inútil, atesa la facilitat d'accés a tot que té qualsevol persona amb un simple clic. Llavors, què és la literatura juvenil? Té algun sentit que continuem parlant-ne? Hi ha una resposta segura i és aquella que diu que un jove, un adolescent, pot llegir qualsevol cosa; és a dir, alguns ho poden llegir i d'altres, no, exactament igual que els adults. Però també és certa la resposta que diu que, atès el baix nivell de lectura (lectura de llibres s'entén) per part de la joventut, cal pensar estratègies específiques per captivar-los i fer-los sentir el plaer de llegir. D'aquestes estratègies, les més assajades són dues: convertir els joves en protagonistes de la història o escollir els temes que els són més atractius.

Com si s'ho haguessin parlat, les nostres tres autores han escollit cadascuna d'aquestes estratègies, en el benentès que les opcions no s'exclouen mútuament. I ho han fet, cadascuna per la ruta escollida, amb resultats excel·lents.

Noemi Bagés és ja una experta en literatura juvenil. ***Que s'acabin les vacances, si us plau***¹², és la seva cinquena novel·la adreçada a aquest públic que ella coneix prou bé per la seva feina d'ensenyant. En aquest cas, l'opció escollida, d'entre les que abans proposàvem, ha consistit a fer que els joves siguin els protagonistes de la novel·la i, a més, que s'hi puguin identificar per situacions que els sembla que només poden sentir ells. Per exemple, quan a un

¹² Noemi Bagés. *Que s'acabin les vacances, si us plau*, Onada edicions, 2016.

estudiant que espera amb candeletes les vacances, la tutora, en dir-li que li ha suspès una assignatura, té la barra d'assegurar-li que ho fa pel seu bé. La trama té un aire de novel·la d'aventures amb toquets que fan pensar en Ròbinson Crusoe (l'episodi central de la construcció d'una casa a l'entreforc d'un arbre), perquè al final, malgrat el suspens, hi ha vacances. És notòria la voluntat de l'autora de retre homenatge a algunes persones del seu entorn, especialment l'àvia. Però, per a mi, el millor de la novel·la és el ritme. Un ritme ràpid i frenètic, com és el temps d'aquests adolescents d'avui que viuen a toc de whatsapp. Aquest tret és una porta oberta a moltes ments joves.

La tria de **Lurdes Malgrat** ha estat la temàtica, però sense oblidar-se de mantenir els joves com a protagonistes. L'autora, que fins ara havia donat a conèixer la seva activitat com a poeta i dramaturga, fa la seva primera provatura narrativa llarga. La novel·la que publica, ***El secret de les terres roges***¹³, ens trasllada a un futur incert, caòtic, postbèl·lic, en què els humans han perdut la possibilitat de desplaçar-se, excepte un grup d'escollits, i només poden relacionar-se a través de les pantalles. Ens trobem, doncs, davant d'una distopia, en un món futur en què tot s'ha fet global i algú (mai no es precisa) ho controla tot aplicant unes anomenades Lleis Universals. Per tant, d'una banda, hi ha una història de ciència ficció. Dins de les pantalles, però, a través del joc, la història transcorre paral·lela i interactua amb la realitat, però des de la fantasia i la imaginació, hereva dels universos de Tolkien. La peculiaritat és que, "a partir d'un moment determinat, el Joc mana, decideix per ell mateix què fan, què pensen, què senten els personatges d'acord amb els caràcters dels jugadors" (pàg. 22). Així, la novel·la s'estructura en dos àmbits, el de la realitat que viuen els tres amics i el del Joc que viuen uns altres personatges, per una geografia fantàstica (el desert transparent, el Regne de Blonda, el laberint de les Palmeres, etc).

Per últim, de les tres autores, **Mònica Batet** ha decidit escriure una novel·la que no ha de ser específicament pensada per als joves, tot i que té un tema, la música, que interessa especialment els joves. No és estrany que hagi escollit aquesta opció, perquè és coherent amb el tipus de narratives que ens anava oferint, des de la seva primera novel·la, *L'habitació grisa*, el 2006. La d'ara, ***Cafè Berlevag***¹⁴, per començar transcorre bàsicament a Nova York, també a Londres, i es presenta com tres històries que, en certa mesura, podrien ser llegides de manera autònoma. Però hi ha un fil conductor: una cançó. A través d'aquesta cançó, del paper que juga en una història familiar, de la recerca quasi detectivesca del disc on estava enregistrada, i del relat de la història que hi ha al darrere, l'autora construeix una novel·la sobre la persistència del

¹³ Lurdes Malgrat. *El secret de les terres roges*, Onada edicions, 2017.

¹⁴ Mònica Batet. *Cafè Berlevag*, Onada edicions, 2016.

record, sobre el dolor de l'amor, però també sobre el poder de la vida. Una novel·la en clau (una cita inicial facilita aquesta clau), amb un estil molt madur que es pot llegir d'una o, si es vol, de tres tirades.

Unes altres novel·les també convé que les posem en comú, per la proximitat del tema. Seguint una mica la petja de les obres de Margarida Aritzeta o M. Lluïsa Amorós, són novel·les que també d'alguna manera intenten recuperar un passat ocult. S'enfronten a una història amagada, de vegades físicament, com aquelles fotografies que va trobar la protagonista d'*El retorn de l'Àngela*.

És el cas d'**Antoni Cisteró**, amb la seva novel·la, de títol ben explícit, ***Fill de la memòria***¹⁵. Cisteró ha publicat algunes obres de teatre, assajos, un recull de contes i tres novel·les abans d'aquesta. *Fills de la memòria* segueix dos rumbos paral·lels. D'una banda, la història de Francesc Bertran, el fill d'un notable empresari que, després d'una vida durant la qual no ha donat importància al fet de ser un nen adoptat, per determinades informacions comença a investigar. Allò que en principi no li preocupa, cada vegada li interessarà més vivament. D'altra banda, hi ha la història d'un grup de persones en el fictici poble de Miralta, a l'Alt Penedès, durant els anys anteriors a la guerra civil espanyola, particularment de Jaume Olivé i del seu amor per Antònia Vinyals, els camins de l'exili d'ell, la presó a València d'ella, on naixerà el fill, que serà literalment pres de les mans de la mare. Ens trobem, per tant, davant d'una versió del nen robat, com tantes n'hi va haver en la nostra postguerra i en altres dictadures arreu. Encara que la novel·la és bàsicament una successió de fets, sobretot de petits fets, que van construint el relat, l'autor es deté a reflexionar quan vol fer pensar el lector en la fragilitat de la memòria, que esdevé, tal com precisa el títol, el motiu central de la novel·la: "Es pot esborrar la memòria?' No és el mateix oblidar, desar en un racó recòndit, que esborrar, destruir voluntàriament. I pensava inevitablement en la Renée i jo i en un cas que encara no he posat aquí, potser amb la intenció de fer bona la frase següent: 'Si no es diu, no existeix'. El silenci com a eina de l'oblit. Pot ser voluntari l'oblit? Callar fa oblidar?" (pàg. 214).

Un altre cas, curiós i semblant, és el d'**Enriqueta Moix**. Aquesta autora montblanquina, que ha publicat poesia i narrativa, ara, amb ***El secret del refugi del llop***¹⁶, ens proposa una història que ve a ser com un contrast. D'una banda, tenim una noia filla d'una família rica, de Falset, propietaris de cellers, però també d'altres negocis, que de sobte veu interrompuda la seva vida per la mort dels seus pares en accident (d'avioneta, conduïda pel pare). Allò la fa passar de sobte a la responsabilitat de ser propietària d'un patrimoni important,

¹⁵ Antoni Cisteró. *Fill de la memòria*, Cossetània edicions, 2017.

¹⁶ Enriqueta Moix. *El secret del refugi del llop*, Editorial El Toll, 2017.

que assumeix amb responsabilitat i innocència, guiada per una tia fadrina. A aquesta situació s'hi afegeix la descoberta de l'amor, un amor idealitzat, que es materialitza en un jove de família humil. Però aquest previsible conte de fades de sobte es veu alterat per la descoberta d'una maleta, amb les notes de dietari d'algú que va viure la guerra i va patir l'exili. Aquesta descoberta obre moltes incògnites, personals i familiars, que la novel·la anirà descabdellant.

També relacionada amb el tema de la memòria històrica, però en aquest cas molt més pròxima en el temps, és la darrera novel·la de **Tecla Martorell**, amb la qual l'autora, després de publicar altres dos llibres de narrativa, va guanyar el premi corresponent de les Festes de la Serra, de Montblanc. En una novel·la anterior, Martorell ja s'havia endinsat en les conseqüències de la guerra. En aquesta, ***Com les soques de les figueres velles***¹⁷, el tema és l'emigració, la lluita per la supervivència, però també la dominació masculina sobre la dona en aquest context i de la rebel·lió contra aquest domini. Plantejada com dues històries paral·leles, escrita amb notable i de vegades cru realisme, és interessant la visió que dóna de Tarragona a partir de la mirada dels immigrants.

D'entre els autors que, ja en el que portem de segle, han deixat un rastre notable de matèria narrativa, hi ha també l'espluguí **Salvador Balcells**. Ell també, com altres, té un passat dedicat a altres menes de publicacions (assajos sobre ecologisme) i també a l'activitat professional de llibreter. El 2007 va iniciar-se com a novel·lista amb una sèrie de relats de gènere criminal, protagonitzats pel comissari Emili Espinosa. El darrer d'aquests títols, ***Procés enverinat***¹⁸, és un dels títols que, com he dit abans, no he pogut llegir. En canvi sí que he llegit la que és, de moment, la seva darrera novel·la, ***Els crims del convent***¹⁹. Es tracta, com el seu títol permet endevinar, d'un altre exemple de novel·la criminal, però en context històric. El convent del títol és el de santa Anna d'Alcover. L'època, finals de 1869, un moment àlgid de conflictivitat política. Els dos crims a què al·ludeix el títol fan pensar, els investigadors, en un assassí en sèrie. Però la trama és més complexa. L'autor coneix bé el període històric, l'explica bé i el fa entenedor i, el que és més important, la ficció queda molt ben enganxada en la Història (amb majúscula). De fet, una de les coses més encertades de la novel·la és l'aparició de personatges o fets, de vegades esmentats tangencialment, de vegades amb més protagonisme, que donen veracitat al relat. Així, trobem, per exemple un periodista del *Diario de Reus* anomenat Francisco Gras (pàg. 58, segurament, Francesc Gras i Elias, que llavors devia tenir 19 anys), el secretari del Govern Civil, Raimundo de los

¹⁷ Tecla Martorell. *Com les soques de les figueres velles*, Cossetània edicions, 2017.

¹⁸ Salvador Balcells. *Procés enverinat*, editorial Meteora, 2016.

¹⁹ Salvador Balcells. *Els crims del convent*, Gregal edicions, 2017.

Reyes (pàg. 109, personatge real que faria fortuna literària en un conte de Narcís Oller i una novel·la de Pérez Galdós), converteix el protagonista Pere Rosich en familiar llunyà dels futurs escriptors Cosme i Plàcid Vidal (pàg. 150), però sobretot destaca el protagonisme que dóna a Josep Gassol, governador civil de Tarragona, de qui s'ho inventa quasi tot, però el fa creïble, i el seu oponent Francesc Subirà, exalcalde de Reus (pàgs. 199-206).

Encara en aquest grup he deixat de comentar una altra novel·la que no he pogut consultar, tot i que n'he llegit i sentit algunes informacions i opinions per part del seu autor. Aquest autor és l'alforgenc **Gerard Salvat**, personatge compromès en els moviments culturals i polítics de les nostres comarques. Fins ara havia escrit una novel·la i una altra obra a mig camí entre la biografia i la ficció, ja que es tractava d'una biografia del seu pare. Aquest 2017 ens ha presentat **Niet**, subtitulada o presentada com *El No de Vasili Arkhipov que va salvar la meva vida... i la teva*²⁰, centrada en la crisi dels míssils de Cuba i en el paper que hi va exercir el personatge esmentat, fet que va obligar-lo a una complexa investigació.

Els nous noms

He deixat per al final, com ja he anunciat, un seguit de llibres que constitueixen, com si diguéssim, bateigs literaris dels seus autors. És, en cada cas, el seu primer llibre de ficció publicat. Per a ells és una prova de foc. Per als lectors, com si ens donessin una carta de presentació.

Començo aquesta part final del trajecte amb el cambrilenc **Marc Fargas**, que acaba de publicar el recull de contes **Sóc un mentider**²¹. Es tracta de vint-i-tres petits relats (tres pàgines o poc més) sobre temes, personatges i situacions prou quodians (l'amor, la infidelitat, la vellesa, la malaltia, la immigració, la violència de gènere, la mort) escrits amb voluntat de concisió i amb una característica de plantejament comuna. Funcionen, generalment, seguint l'esquema de la paradoxa del mentider, que apareix ja en el títol, i algunes variants. La proposta és llaminera. Es tracta de construir relats que juguin amb la capacitat d'engany de la literatura. L'escriptor, de la realitat que vol pintar-nos, només ens en mostra el que vol; i com vol; i quan vol. Això vol dir que jugarà a fer-nos creure al llarg del relat que ens parla d'una cosa, quan en realitat ens parla d'una altra, cosa que ens desvetllarà només al final, sovint a l'última frase. Per fer això, juga habitualment amb les possibilitats d'ambigüitat que té el llenguatge, encara que de vegades tot és més senzill, com per

²⁰ Gerard Salvat. *Niet. El No de Vasili Arkhipov que va salvar la meva vida... i la teva*, Silva editorial, 2017.

²¹ Marc Fargas. *Sóc un mentider*, Cossetània edicions, 2017.

exemple en aquell conte de la parella dretosa i puritana que no vol mantenir relacions sexuals fins després de casats, moment en què el marit descobrirà que la seva esposa tenia un secret ben amagat; o aquell altre del futbolista nigerià que es passa la vida somiant de marcar un gol de xilena i, quan ho aconsegueix, precisament en un estadi mític i en una final èpica, en lloc de felicitacions rep impropèris. Una de les formes més interessants de l'engany literari consisteix a parlar-nos d'algú sense dir-nos de qui es tracta, o on es troba, de manera que la descoberta de la identitat o la circumstància ens produeixen un xoc. Segurament és l'exercici més habitual d'aquests contes.

El currículum d'**Eduard Prats** no ofereix dubtes. És llicenciat en Medicina, màster en bioètica, ha estat professor de la URV, director de docència i bioètica de SAGESA i ha publicat més de 50 treballs de les seves especialitats. La seva primera novel·la, ***Incert camí***²², és una extensió fictícia de la seva activitat professional. Un cas de suposat suïcidi pactat d'un matrimoni d'ancians que es troben en estat de malalties avançades: pàrkinson, en un cas, leucèmia en l'altre. L'autor ens explica la història a través dels punts de vista de diferents persones: els familiars més pròxims, metges, amics, un capellà... No només es tracta d'un rosari de veus, sinó que, entre totes, es reconstrueix la història d'aquest cas. L'autor sap mantenir un nivell d'atenció i de tensió adequats i, d'altra banda, utilitza molt adequadament els seus coneixements professionals per anar mostrant l'evolució de les malalties. A més, imagino que els metges han de ser, en general, bons observadors. I això és una eina que, per a un escriptor, esdevé molt productiva. Curiosament, en aquesta novel·la, tot i que en principi no hi té res a veure, també hi ha el record de la passada guerra i, també, el rastre d'una adopció. Com diu l'autor al final del llibre: "Tot té relació amb tot".

Aquesta frase es podria aplicar perfectament el recull de relats d'**Isabel Salvat** ***L'ungla i la carn***²³. L'autora participa d'aquesta característica compartida per altres autors que avui esmentem que és la d'haver-se dedicat a una determinada activitat professional, amb les seves publicacions específiques, en el seu cas en el camp de la Fisioteràpia, i de sobte (o potser no tant de sobte) decidir-se a escriure ficció. La Isabel Salvat ja s'havia estrenat una mica abans, amb un conte publicat en el volum corresponent del premi Tinet de narrativa breu. Però l'aparició del llibre no només confirma la seva traça, sinó que li dona una nova dimensió. Seguint les passes d'autors com Sherwood Anderson o Jesús Moncada, Isabel Salvat crea un univers de vides en una geografia presentada amb vels que més que mostrar-la la deixen intuir. Així, els personatges van traslladant-se d'un conte a l'altre i les passions, les dèries, els

²² Eduard Prats. *Incert camí*, Quorum llibres, 2017.

²³ Isabel Salvat. *L'ungla i la carn*, Cossetània edicions dins de la col·lecció La Gent del Llamp, 2016.

amors i les rancúnies circulen a través del llibre fent veritat aquesta interconnexió total. Hi ha una notable dedicació a explicar petits detalls de la vida quotidiana de les persones, de fa uns anys o de sempre. Hi ha un pou de saviesa popular, de cançons, de ditxams (“home guapo, un tros a l’olla”, pàg. 95), d’herbes remeieres i cures casolanes (“Menys llet i més llesques de pa amb tomaca”, pàg. 76, “un mocador xopat de colònia per posar-lo als polsos si et marejaves”, pàg. 82), i d’aquelles llegendes que tothom es creu com a cosa certa.

Un llibre i un autor ben singulars són ***La dama de les aigües de l’Ebre***, de **José M. Rodríguez Labaila**²⁴. És curiós perquè, tal com el mateix autor explica, es tracta d’un text que s’ha anat arrossegant, i confeccionant, durant dècades, tot i la seva brevetat. El 1983 l’autor es trasllada a Tivissa a causa de la seva activitat professional com a mestre. Cap a 1988 comença a escriure el relat, que enllesteix als Estats Units el 1991, moment en què el revisa l’històric mestre de català Josep Veciana. Des de llavors coneix dues edicions digitals, el 1994 i el 2001 i ara veu la llum per primera vegada en paper, en una curiosa edició bilingüe, ja que les dues versions són lleugerament diferents, i amb les il·lustracions de Pep Lavilla que en algun moment devien servir d’estímul per acabar el llibre. L’obra constitueix un desplegament d’un imaginari fanstàtic de tipus tradicional en un paisatge dels pobles i les muntanyes de la Ribera d’Ebre, en el qual fa un bon recorregut.

Acabem aquest itinerari pels llibres de narrativa publicats durant el darrer any amb ***No es poden donar tants llagostos a la sibeca***²⁵, novel·la amb què **Àngel Vallverdú Rom** va obtenir el darrer premi Sebastià Juan Arbó. L’autor és una persona amb una llarga trajectòria en el camp de la cultura popular i tradicional, d’una manera particular en el ball de bastons de Cambrils, i ha publicat nombrosos treballs sobre aquestes matèries. La novel·la que ara veu la llum representa el traspàs dels seus coneixements i experiència al terreny de la ficció. Es podria esperar que aquesta circumstància donaria lloc a una novel·la d’ambient tradicional, segurament festiu, que servís per difondre entre els probables lectors la nostra cultura popular. Però, en realitat, això només és l’embocall d’una trama que té moltes derivacions: des de la corrupció política, el record de rivalitats sagnants durant la passada guerra, la recerca arqueològica, l’assassinat o el sexe. Més que d’una novel·la de gènere, doncs, es tracta d’una novel·la que pica (utilitzant el verb emblemàtic del món bastoner) de molts gèneres.

Altres textos

²⁴ José M. Rodríguez Labaila. *La dama de les aigües de l’Ebre*, Silva, 2017.

²⁵ Àngel Vallverdú Rom. *No es poden donar tants llagostos a la sibeca*, Cossetània edicions, 2017.

Aquí acaba el recorregut. No voldria tancar la llista de produccions sense fer referència a altres llibres que hi estan emparentats.

D'una banda, els reculls de narracions o de textos diversos, de diferents autors. Es contenen textos narratius d'autors del Camp en els següents:

En el volum ***Creu-me, és possible***²⁶, un llibre de caràcter solidari, en què es publiquen, entre altres tipus de textos, relats d'Anna-Priscila Magriñà, Francesc Domènech i Jordi Saumell.

A ***Found footage i altres constes***²⁷, que recull els treballs seleccionats en el darrer premi Tinet, de Tarragona, s'apleguen peces de Guillem Latorre, Terézia B. Xipell, Isabel Salvat, Josep Casals, Romana Ribé i Mireia Toda.

A ***40 Art i Lletres. Una visió literària de 40 anys de creació artística. 1976-2016***²⁸, han publicat contes els següents autors del Camp: M. L. Amorós, Olga Xirinacs, Jesús M. Tibau, Xavier Carreras, Francesc Valls-Calçada, Nati Soler, Margarida Aritzeta, Joan Cavallé, Cinta Mulet, Mònica Batet, Marcel Pey, Ramon Gomis i Isabel Olesti.

A ***Relats d'amor***²⁹, fruit dels premis literaris de Constantí, hi ha relats de: Cristina Bates, Joana Cabedo, Francesca Fortuny, Garcia Adell, Jordi Parral i Jordi Pons Domingo.

D'altra banda, voldria fer constar l'existència de gèneres limítrofes amb els que avui hem comentat. D'una banda, si abans he fet referència a *La crisi dels vuitanta*, obra de caràcter assagístic d'Olga Xirinacs, també és oportú que esmenti ***La vida darrere l'aparador***, de **Jesús M. Tibau**³⁰, de títol ben aclaridor, que fa pensar en un dels temes d'*El retorn de l'Àngela*, de M. L. Amorós, i que aplega un seguit d'evocacions al voltant d'una sèrie d'establiments comercials de la ciutat de Tortosa.

També vull donar compte de la producció en el camp del conte infantil, que d'una banda saluda la nova col·lecció de contes castellers, amb el titulat ***L'Esperidió***, amb text d'**Anna Gispert** i il·lustracions d'Edu Polo³¹, dedicat a aquest emblemàtic casteller vuicentista.

²⁶ VVAA. *Creu-me, és possible*, Cossetània edicions, 2016.

²⁷ VVAA. *Found footage i altres constes*, Cossetània edicions. 2016.

²⁸ VVAA. *40 Art i Lletres. Una visió literària de 40 anys de creació artística. 1976-2016*, Viena edicions, 2016.

²⁹ VVAA. *Relats d'amor*, Silva edicions i Ajuntament de Constantí, 2017.

³⁰ Jesús M. Tibau. *La vida darrere l'aparador*, Onada edicions, 2016.

³¹ Anna Gispert. *L'Esperidió*, amb il·lustracions d'Edu Polo, Insitu Comunicació i Associació d'Amics de la Colla Jove, 2017.

En l'apartat infantil no podem deixar d'esmentar els dos darrers lliuraments de l'editorial Piscina un petit Oceà: ***Cançó de bressol per a un huracà i altres contes dormilegues*** i ***Animalari de carrer***, amb textos de **Joan Rioné** refugiat darrere els seus variats heterònims³². El primer aplega vuit contes amb el tema comú del son i ha estat il·lustrat per Armand. El segon, que ha obtingut el V Premi Llegir per créixer de la Biblioteca Mestra Maria Antònia, dins el XVII Premis de Cultura Vila de Torredembarra, té com a protagonista l'aigua.

³² Joan Faldilles & Armand. *Cançó de bressol per a un huracà i altres contes dormilegues*, Piscina un petit oceà, 2017. Joan Mitjons i Júlio Aliau. *Animalari de carrer*, Piscina un petit oceà, 2017.

Unes reflexions finals

Quantitat

El primer que s'observa, i en certa mesura sorprèn, de tot el que s'ha dit, és la quantitat d'obra publicada pels autors d'aquest àmbit geogràfic. Han estat 23 llibres en solitari, de 22 autors, a part dels llibres d'autoria variada. Entre tots, un total de 52 escriptors han publicat algun text narratiu durant aquests dotze mesos. A part dels 22 autors, a la nòmina d'autors del Camp hi compto uns altres 24 narradors actius que enguany no han publicat cap llibre. És a dir que, més o menys la meitat dels narradors del Camp de Tarragona han vist publicada algun text, breu o llarg.

La quantitat sorprèn si la comparem retrospectivament. Entre 1981 i 1985, per exemple, el quinquenni en què inicien la seva activitat alguns d'aquests autors, es publiquen 16 obres, comptant novel·les i reculls de contes. Els seus autors són Pere Anguera (1), Margarida Aritzeta (4), Ramon Pallicé (1), Carles Pastrana i Francesc Valls-Calçada (1), Eugeni Perea (1), Andreu Sotorra (3), el col·lectiu Úrsula Valls (1) i Olga Xirinacs (4)³³. És a dir, en un any (l'objecte d'aquesta conferència) s'han publicat quasi el doble de llibres de narrativa que els editat en el quinquenni 1981-85. És fàcil de fer-se la pregunta de si aquesta quantitat és excessiva. Quan ho preguntes a editors i llibreters, la resposta sol ser afirmativa. Quan ho preguntes als mateixos autors, és dubitativa, perquè, d'una banda s'entén que un excés d'edició satura el mercat, desorienta el lector i dificulta la consolidació de projectes personals; però, d'altra banda, tots entenem que tothom té dret a publicar. També cal fer la consideració que l'increment d'obres publicades està relacionada amb els menors costos de l'edició i amb el major nombre de persones capacitades per escriure en català (i també a llegir-hi). Una altra consideració a fer és que, segurament cada autor, dins la varietat de temes, estils, arguments, localitzacions, llenguatges que aporten també incorporen nous lectors. Per tant, encara que no sigui una relació proporcional, caldria deduir que si hi ha més llibres, segurament és perquè hi ha més lectors (encara que en algun cas cal sospitar que els lectors es redueixen a amics i família).

Només com a opinió marginal, caldria demanar als editors que intentessin, tant com fos possible, no destinar totes les seves publicacions narratives a ser novetats per St. Jordi. I les que hi fossin destinades, no arribessin a les llibreries el dia abans de la diada i els llibreters tinguessin temps per organitzar-se millor.

³³ Obtinc aquesta informació de: Montserrat Palau. *La narrativa al Camp de Tarragona (1939-1985)*, Centre de Lectura de Reus, 1986.

Edat

L'autor més jove dels referenciats té 41 anys; el més gran, 81. La mitjana d'edat, 59'5. Aquesta és una dada preocupant, perquè produeix la impressió que l'increment d'autors i de llibres només sigui un fenomen passatger, com un *boom* conseqüència de la fi del franquisme; per tant, sense continuïtat. En realitat hi ha altres coses. Una de les més rellevants és que en l'increment de llibres s'ha de comptar, en part, amb el fenomen de les autoedicions. No es tracta d'un fenomen nou. Ans al contrari. Sobretot en poesia, sempre hem considerat l'existència del típic poeta local o del no tan típic poeta underground, que es publiquen ells mateixos la seva obra. I el llibre autoeditat sempre ha estat present en la categoria del llibre d'artista, amb tirades molt baixes. En l'àmbit de la narrativa, el fenomen és més nou. D'autors que s'han pagat el seu llibre, d'entre els que hem comentat, segurament no n'hi ha més de cinc o sis (la informació, en aquests casos, sempre és confidencial). En qualsevol cas, el que sí que percebem és l'existència d'una afloració de nou autors, que tenen temps i diners (han arribat a l'edat honorable de la jubilació) i poden dedicar-se a escriure i publicar. Això explica una mica l'elevada edat mitjana dels autors.

Editorials

Una de les observacions, segons la meua opinió, més desconcertants que podem fer a aquest panorama és la que es refereix al paper de les editorials. Fa uns anys, la nòmina d'autors del Camp es podia dividir entre aquells que podien editar, amb més o menys regularitat, en editorials d'abast i prestigi nacionals (edicions 62, Columna, Selecta, La Magrana, Bromera, 3 i 4, Proa, Cruïlla, Barcanova, etc.) i aquells que tenien el seu horitzó limitat a editorials locals i autoedicions. Els anys vuitanta va iniciar la seva trajectòria la primera editorial tarragonina moderna, amb voluntat comercial, El Mèdol, que després de diferents intents en el terreny literari, va acabar especialitzant-se en cultura tradicional i popular. Més endavant, ja a finals de segle, precisament quan El Mèdol estava a punt de tancar les portes, van posar-se en marxa altres projectes, de diferent abast: Arola i Silva, a Tarragona; Cossetània, a Valls. Més cap aquí, la petita editorial benicarlanda Onada edicions ha fet una aposta peculiar per autors de les nostres comarques, per la qual cosa la podem considerar una de les nostres.

El que podem observar en la llista de novetats d'aquest darrer any és que els papers s'han alterat notablement. No es tracta només que la majoria d'autors del Camp de Tarragona editi les seves obres en editorials d'aquest territori. Es tracta que bona part d'autors que fa un anys publicaven en editorials d'abast nacional, ara publiquen bàsicament en editorials d'aquí. Aquest fenomen es pot interpretar de diferents maneres. O hi ha hagut una millora qualitativa de les editorials d'aquí, la qual cosa representaria una millora de la seva projecció

enfora. O hi ha hagut una pèrdua d'influència dels autors d'aquí. Segurament hi ha una mica de les dues coses.

Però, sobretot, s'ha produït un radical replantejament del món editorial. Actualment, les grans editorials desvien la seva atenció cap a la comercialitat i les altres, siguin de Barcelona o no, queden reduïdes a un paper perifèric. De fet, també les editorials de Barcelona que no pertanyen als grans grups tenen poc o molt de perifèriques.

En aquest context, la creació del 9 Grup editorial, integrat per Cossetània, Lectio, Angle i Eumo representa la possibilitat d'establir un pont entre aquests dos àmbits, reforçat per la creació del nou segell Capital Books, estrenat aquest any amb la novel·la de Margarida Aritzeta.

Llenguatge

Els autors camptarragonins, al larg del segle XX, havien adoptat sense gaire dificultat la variant central de la llengua catalana a l'hora d'escriure, sense gaires matisos. De fet, la majoria d'aquests autors havien desenvolupat bona part de la seva carrera a Barcelona (Puig i Ferrer, Maseras, Guansé, Comas i Maduell...), encara que no tots (Baixeras). En les últimes fornades, i molt concretament en les obres publicades aquest darrer any, observem una preocupació notòria i bastant generalitzada per trobar una manera d'expressar-se els personatges, i fins i tot el narrador, que identifiqui el territori del Camp de Tarragona. És una tendència meritòria, amb casos força ben treballats, però d'altres de contradictoris.

Temes

Quant als temes i als gèneres, és fàcil de veure que estem immersos en un moment d'auge del gènere criminal, amb tres novel·les editades, a més, amb la particularitat que s'ha volgut crear la figura del poli de Tarragona (el sotsinspector Emili Espinosa, creat per Salvador Balcells; la inspectora Mina Fuster nascuda de la ploma de Margarida Aritzeta; o el sotsinspector Vidal junt amb el caporal Veciana, que han sorgit de la ment de Jordi Tiñena), emulant altres investigadors criminals associats a llocs determinats, de París a Venècia, Barcelona o Montelusa. Queda lluny aquell temps en què Àngel-O. Brunet navegava en solitari, entre nosaltres, per aquest gènere, amb el peculiar detectiu Marc Macintosh. I és previsible que properament altres autors i personatges s'hi vagin afegint.

Des del meu punt de vista, el menys esperable era que força novel·les (7) s'enfrontessin al problema de la memòria històrica, ja sigui tractada com a tema central o com a derivació secundària, ja sigui referida a la guerra i la postguerra d'aquí o a la guerra europea, encara que l'una i l'altre es barregen sovint sense

solució de continuïtat. Aquest aflorament narratiu d'especial intensitat segurament té a veure amb la consciència d'haver deixat un tema rellevant per resoldre. Alguns autors, com Toni Orensanz (que no ha tret cap novetat aquest darrer any), Margarida Aritzeta i Antoni Cisteró s'hi han dedicat amb notable eficàcia. A més, coincideix que, un dels arguments que toquen, ja sigui de passada o com a motiu central, bona part d'aquestes novel·les és el de l'origen desconegut o la identitat falsificada d'algú, ja sigui directament el fill robat, adoptat per la força o caritativament acollit per mans generoses.

Tendències

Abans de tancar aquesta aportació a la literatura narrativa del Camp de Tarragona de la darrera collita, m'he volgut plantejar un repte. M'he preguntat si tota aquesta allau literària, aquestes més de 4.000 pàgines publicades, i llegides, podrien resumir-se d'alguna manera que apuntés tendències, voluntats, novetats. M'ha semblat que podria fer-ho amb el títol d'un llibre no narratiu d'una de les nostres autores, Anna-Priscila Magriñà: *Tot està connectat*³⁴, o, com deia Eduard Prats: "Tot té relació amb tot". De vegades, aquesta connexió es produeix a través d'una cançó, com a ***Cafè Berlevag***, de Mònica Batet; de vegades, a través de la memòria inesborrable d'un ésser repetidament reencarnat, com a ***Reencarnacions miserables***, d'Olga Xirinacs; altres vegades a través d'una pantalla, com a ***El secret de les terres roges***, de Lurdes Malgrat; molt sovint, al llarg de bona part de les novel·les i contes comentats, a través del rastre imperceptible que deixen els records. Aquestes connexions solen vulnerar els límits argumentals de les novel·les clàssiques i ens expliquen que una història, qualsevol història, conté moltes altres històries. I que si seguim el fil d'Ariadna de la literatura podrem arribar a qualsevol lloc.

³⁴ Anna-Priscila Magriñà. *Tot està connectat*, Angle editorial, 2017.